

Юридичні науки

Мельничук Ірина Андріївна

студентка інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК АКТИ ТЛУМАЧЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті проаналізовано вплив рішень Конституційного Суду України на трудове законодавство. Розглянуто випадки трудових спорів та способи їх вирішення Конституційним Судом України.*

***Ключові слова:** рішення, трудове законодавство, Конституційний Суд України, трудові спори, профспілки, конституційне звернення.*

***Аннотация.** В статье проанализировано влияние решений Конституционного Суда Украины на трудовое законодательство. Рассмотрены случаи трудовых споров и способы их решения Конституционным Судом Украины.*

***Ключевые слова:** решение, трудовое законодательство, Конституционный Суд Украины, трудовые споры, профсоюзы, конституционное обращение.*

***Summary.** The article analyzes the impact of the decisions of the Constitutional Court of Ukraine on labor legislation. Cases of labor disputes and ways of their resolution by the Constitutional Court of Ukraine are considered.*

***Key words:** decision, labor legislation, Constitutional Court of Ukraine, labor disputes, trade unions, constitutional appeal.*

Постановка проблеми. Дієвим засобом вирішення проблем юридичних суперечностей є безпосередньо тлумачення, яке дає можливість виявити колізійні норми в законодавстві, встановити взаємозв'язок

загальних та спеціальних норм, дає змогу правильно зрозуміти сферу їх дії, зміст того чи іншого законодавчого терміну. Провідну роль в забезпечення законності в трудових правовідносинах відіграє судова практика, а саме постанови Верховного Суду України та рішення Конституційного Суду України. З правової точки зору ці акти є загальнообов'язковими для виконання на всій території України, проте в юридичній науці і досі немає єдиної думки щодо того, що являють собою акти Конституційного суду. До прикладу, М. Савчин вказує, що вони мають лише вторинний характер в системі джерел права, оскільки є похідними від принципів та норм Конституції України і пов'язані насамперед з ними. У такому самому аспекті розглядає акти Конституційного Суду і М.С. Кельман. На його думку останні за своєю політико-правовою спрямованістю поступово набувають значення правового феномена [6, с. 88].

Виклад основного матеріалу дослідження. Найсуттєвіший вплив на трудове законодавство України справляють Конституційний Суд України та Верховний Суд України. Підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України або законів України є, перш за все, наявність неоднозначного застосування вищенаведених нормативно-правових актів судами України, іншими органами державної влади, при цьому суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це стало або може стати причиною до порушення його конституційних прав та інтересів. Якщо при тлумачення того чи іншого закону була встановлена наявність ознак його невідповідності Конституції України, то в такому разі Конституційний Суд України у цьому ж провадженні вирішує питання щодо неконституційності такого закону. Висновки, викладені в правових позиціях Суду мають глибоко правову основу і набувають правової обов'язковості в наслідок статусу і авторитету Конституційного Суду України [6, с.89]. Позиція рішень Суду завжди теоретично та юридично обґрунтована, пов'язана з конкретним питанням, специфічна за своє

формою та має офіційний характер. Втім, на відміну від законодавця, Конституційний суд не врегульовує нові правила, тобто, не створює прямих джерел права. Відповідно до статті 13 ЗУ «Про Конституційний Суд України» Конституційний Суд приймає рішення та надає висновки у справах щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України. Офіційне тлумачення виділено в окрему форму діяльності Конституційного Суду і надається воно спеціально уповноваженим Конституцією України державним органом, міститься в спеціальному акті Суду та є загальнообов'язковим для всіх суб'єктів права [1, ст.13]. Зокрема, до актів офіційного тлумачення можна віднести рішення Конституційного Суду щодо відповідності Конституції. До таких справ належать: 1) про свободу утворення профспілок від 18 жовтня 2000 р.; 2) граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування від 16 жовтня 2007 р.; 3) про охорону трудових прав депутатів місцевих рад від 26 березня 2002 р.; 4) про підвідомчість актів про призначення або звільнення посадових осіб від 7 травня 2002 р.; 5) про підвідомчість актів про призначення або звільнення посадових осіб від 7 травня 2002 р.; 6) про Дисциплінарний статут прокуратури від 22 червня 2004 р. та інші. Також необхідно розглянути й більш сучасні акти тлумачення, до прикладу рішення: 1) про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб від 2015 р. [3]; 2) про запровадження контрактної форми роботи у сфері культури та конкурсної процедури призначення керівників державних та комунальних закладів культури від 2019 р. [4]; 3) про стягнення сум індексації заробітної плати та компенсації втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків її виплати від 2013 р. (посилання на них прикріпила нижче) [5].

Варто зупинитись докладніше на спорах, що виникають у процесі укладення колективного договору на підприємствах, установах та організаціях, де утворені профспілки. Розгляньмо випадок у справі за

конституційним зверненням Вільної профспілки працівників метрополітенів України про офіційне тлумачення поняття «профспілка, що діє на підприємстві, установі, організації», що використане в абзаці 1 статті 431 Кодексу законів про працю України (справа №131/98 від 29.10.1998). Рішення Конституційного Суду було наступним: поняття « професійна спілка, що діє на підприємстві, в установі, організації», яке вживається в абзаці шостому частини першої статті 43-1 Кодексу законів про працю України, охоплюється будь-яка професійна спілка (профспілкова організація), яка відповідно до Конституції та законів України утворена на підприємстві, в установі, організації на основі вільного вибору її членів з метою захисту їх трудових і соціально-економічних прав та інтересів, незалежно від того, чи є така професійна спілка стороною колективного договору, угоди [2]. Разом з тим, участь професійної спілки в укладанні колективного договору, угоди не впливає на здійснення нею своїх повноважень і не є ознакою для визначення професійної спілки такою, що діє на підприємстві, в установі, організації. Така профспілка, як і раніше, продовжує здійснювати свої функції відповідно до законодавства. Рішення Конституційного Суду України є остаточними і обов'язковими до виконання на території України. Вони не можуть бути оскаржені.

Крім того, слід звернути увагу на наступне. У результаті набуття чинності нового Трудового кодексу України з'явилась одна з основних проблем, з якою деякий час доведеться миритись роботодавцям та працівникам. Вся судова практика, яка формувалась десятиліттями тепер є застарілою, а для формування нової знадобиться певний період часу. З цієї причини можуть виникнути труднощі неоднакового застосування судами трудових норм, що може стати причиною порушення прав та інтересів не тільки працівників, а й роботодавців. Проаналізувавши останні правові позиції з розгляду трудових спорів (зокрема, за 2017-2019 рр.) можна дійти до висновку, що тлумачення забезпечує процес та результати з'ясуванню

змісту норм права. Завдяки тлумачення досягається єдність розуміння і реалізації норм в суспільстві, що покращує стан законності в державі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, можна підкреслити, що тлумачення та роз'яснення норм трудового законодавства є запорукою забезпечення законності та підвищення ефективності правового регулювання. Без широкого розуміння змісту правових норм є неможливим їх ефективна систематизація, розроблення, прийняття нових норма та формування правової культури в суспільстві. Тлумачення сприяє виявленню прогалин у трудовому законодавстві, неоднозначності змісту окремих його норм, а також створює основу для вдосконалення норм і розвитку трудового законодавства. Адже в останні роки українське законодавство значно оновилося, з'явилися нові норми і галузі права. Правотворчість діє на інших принципах, застосовуються нові юридичні терміни та конструкції, здебільшого увага приділяється зарубіжному досвіду. В таких умовах тлумачення відіграє провідну роль в пізнанні, реалізації та удосконаленні права.

Література

1. Закон України «Про Конституційний Суд України» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 35 (редакція 20.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Вільної профспілки працівників метрополітенів України від 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-98#Text>
3. Рішення Конституційного Суду України про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб від 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-15#Text>
4. Рішення Конституційного Суду України про запровадження контрактної форми роботи у сфері культури та конкурсної процедури

- призначення керівників державних та комунальних закладів культури від 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va05p710-19#Text>
5. Рішення Конституційного Суду України про стягнення сум індексації заробітної плати та компенсації втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків її виплати від 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-13#Text>
6. Вишневецька С., Іваницька Т. «Судова практика та її роль у розвитку трудового законодавства України» // Підприємництво, господарство і право. Трудове право. 2018. С. 87-91. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/7/15.pdf>